

Джерела та література:

1. Алаверды А. Г. Управление персоналом : учеб. пособие / А.Г. Алаверды. – М : Маркет ДС, 2009. – 304 с.2.
2. Забиров Л. М. Управление рисками, связанными с человеческими ре-ресурсов / Л.М. Забиров // Вестник Казанского государственного финансово-экономического института. – 2009. – № 2 (15). – С. 17-223.
3. Капустина Н. В. Риски управления персоналом / Н. В. Капустина // Экономика образования. – 2008. – № 4. – С. 139-1424.
4. Буланова Е. Н. Социально-экономическое содержание и измерение кадрового риска в хозяйственной организации : Дис . канд. экон. наук, 08.00.05; – Защищенная 15.05.08; Утв. 11.10.08; 04820012735. – СПб, 2008. – 212 с.9.
5. Слободской А. Л. Риски в управлении персоналом : учеб. пособие / А.Л. Слободской / Под редакцией заслуженного деятеля науки РФ, д-ра экон. наук, проф. В.К. Потемкина. – СПб. : Изд-во СПбГУЭФ, 2011. – 155 с.
6. Кольцова Л. Страховка от кадровых рисков / Л. Кольцова // Справочник по управлению персоналом. – 2010. – № 5. – С. 30-355.
7. Кузнецова Н. В. Теоретические подходы к классификации кадровых рисков // Известия. – 2011. – № 3. – С. 61.
8. Кузьминова Н. В. Курс лекций по дисциплине «Управление рисками» / Н. В. Кузьминова, Н. В. Моргунова, Н. М. Филимонова; Владим. гос. ун-т. – Владимир: Изд-во Владим. гос. ун-та, 2007. – 76 с.7.
9. Пронина И. В. Оценка компетенций персонала промышленного пред-приятия при принятии управленческих решений : Дис канд. экон. наук, 08.00.05; – Защищенная 09.04.05; Утв. 11.09.05; 05220011745. – М, 2005. – 170 с.8.
10. Цветкова И. И. Классификация кадровых рисков / И. И. Цветкова // Эко-номики и управления, 2009. – № 6. – С. 38-43.
11. Тепман Л. Н. Риски в экономике : Учеб. пособие для вузов / Под ред. проф. В. А. Швандера. – М. : Юнити-Дана, 2002. – 380 с.
12. Слободской А. Л. Риски в управлении персоналом организаций : Учебное пособие / А. Л. Слободской. – СПб. : Изд-во СПбГУЭФ, 2005. – 154 с.
13. Страховая А. «Бизнес-тренинг в развитии персонала». Часть IV : Учебное пособие / Под общ. ред. д-ра экон. наук, проф. А. Страхова. – СПб. : Изд-во СПбГУЭФ, 2007. – С. 133.
14. Мазо Б. Управление рисками персонала как часть операционного риск-менеджмента [Электронный ресурс] / Б. Мазо. – URL : <http://www.hr-portal.ru/article/kontrol-riska6>

Череп О.Г.**УДК 339.137.002.645: [658: 620]****МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ****КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА**

***Анотація.** Досліджено методичні підходи до оцінки реальної ефективності конкурентоспроможності підприємства. Встановлено, що визначення типу конкурентної структури ринку і шляхів розвитку конкурентоспроможності для певної структури можливе за наявності інформації про рівень конкурентоспроможності промислового підприємства та рівень інтенсивності конкурентної боротьби на даному ринку. Запропоновано системний підхід до кількісної оцінки конкурентоспроможності діючого підприємства та досліджено її динаміку відносно основних підприємств-конкурентів.*

***Ключові слова:** конкуренція, конкурентна боротьба, економічна та соціальній сфера, конкурентне середовище, конкурентоспроможність.*

***Аннотация.** Исследовано методические подходы к оценке реальной эффективности конкурентоспособности предприятия. Установлено, что определение типа конкурентной структуры рынка и путей развития конкурентоспособности для определенной структуры возможно при наличии информации об уровне конкурентоспособности промышленного предприятия и уровне интенсивности конкурентной борьбы на данном рынке.*

***Ключевые слова:** конкуренция, конкурентная борьба, экономическая и социальной сфера, конкурентная среда, конкурентоспособность.*

***Summary.** Studied methodological approaches to assess the real effectiveness of the competitiveness of enterprises. It is established, that the determination of the type of a competitive market structure and ways of development of the competitiveness of a certain structure it is possible with the information about the level of competitiveness of the industrial enterprises and the level of intensity of competition in this market. Proposed system approach to the quantitative assessment of the competitiveness of existing businesses and investigated its dynamics in respect of the main companies-competitors.*

***Keywords:** competition, competitive activity, economic and social sphere, competition environment, competitiveness.*

Вступ. Конкурентоспроможність підприємств визначається територіальним розташуванням виробничих потужностей, якістю сировини, що надходить на переробку, прогресивністю використовуваних технологій, наявністю відомих торговельних марок, експортним потенціалом.

Дослідження проблем конкурентоспроможності в умовах нестабільного економічного розвитку залишається досить актуальним та невирішеним питанням попри існування величезної кількості наукових праць присвячених розробці нових методичних підходів до оцінки конкурентоспроможності підприємства.

Виклад основного матеріалу. Здійснюючи спробу адаптації теорії конкурентоспроможності до реалій сучасних конкурентних відносин, нами було запропоновано модифікувати класичну концепцію конкуренції М. Портера згідно з новою парадигмою конкурентних відносин, трансформуючи останню у модель управління розвитком конкурентоспроможності підприємства [1, 2].

Концептуальна основа моделі передбачає концентрацію зусиль підприємства у процесі управління розвитком конкурентоспроможності на трьох ключових напрямках: конкурентних силах, загальних конкурентних стратегіях та ключових факторах успіху. Центричним показником розробленої моделі, індикатором причинно-наслідкових зв'язків між її елементами виступає конкурентоспроможність підприємства, на формування якої націлені головні компоненти.

Елементи центричної моделі чинять взаємний вплив один на одного, тому відокремлене дослідження будь-якого з елементів не має практичної цінності.

Розроблена концепція дає можливість проводити більш детальне дослідження конкурентного оточення, одержувати більш повну інформацію про діяльність конкурентів, виступати базою для розробки та прийняття ефективних конкурентних рішень, які в комплексі взаємопереплетених альтернатив дозволять переоцінити власні конкурентні позиції та розробити такий план заходів конкурентного спрямування, який дозволить зміцнити існуючі ринкові позиції та освоїти нові.

Відсутність єдиного методологічного апарату забезпечення управління конкурентоспроможністю підприємства обумовило необхідність розробки параметричного підходу до оцінки конкурентоспроможності.

Запропонований нами системний підхід – це підхід, що дозволяє кількісно оцінити конкурентоспроможність діючого підприємства та дослідити її динаміку відносно основних підприємств-конкурентів.

Важливість співвідношення конкурентоспроможності досліджуваного підприємства і конкурентоспроможності його головних конкурентів пояснюється обмеженістю результатів порівняння між будь-якими двома представниками однієї стратегічної групи.

Складне багатфакторне зіставлення найбільш значущих числових параметрів конкурентоспроможності та їх подальше інтегрування виявляє різновекторні тенденції не розкриваючи загального конкурентного стану досліджуваного підприємства у своїй стратегічній групі. Подолати цей недолік ми вирішили шляхом створення принципово нового показника, який дозволяє оцінити конкурентоспроможність підприємства в динаміці, по відношенню вже не до одного головного конкурента, а до групи основних конкурентів, які зазвичай належать до однієї стратегічної групи. Таким показником стала реальна ефективна конкурентоспроможність підприємства.

Під даним терміном розуміється індекс, розрахований, як співвідношення між конкурентоспроможністю досліджуваного підприємства і конкурентоспроможністю інших підприємств, основних конкурентів, зважений у відповідності із питомою вагою кожного підприємства - конкурента у загальному обсязі продажу. Розроблений індекс дозволяє відстежити тенденції зростання/зниження конкурентоспроможності досліджуваного підприємства відносно групи основних конкурентів.

Згідно до розробленого методичного підходу, дослідження конкурентоспроможності можливо проводити на основі таких оціночних параметрів, як: частка ринку, якість продукції, ліквідність і ринкова стійкість, інтенсивність виробництва й обороту засобів, рівень використання виробничого й економічного потенціалу, ефективність менеджменту, цінова й збутова політика, тощо.

Стандартизація оціночних показників з подальшим розрахунком інтегрального критерію рейтингової оцінки за обраним методом згортання критеріїв дозволяє створити адекватний рейтинг конкурентоспроможності.

Аналізуючи частки ринку, які належать провідним виробникам продукції галузі, необхідно відмітити, що провідні позиції на ринку посідають крупні компанії.

Продукція, що пропонується виробниками галузі може бути однорідною і різнитися за ступенем обробки.

Залежно від виду сировини, підприємствами може вироблятися конкурентоспроможна продукція.

Вступу України до ВТО сприяло прийняття постанови про скасування індикативних цін, що викликало загострення конкурентної боротьби на внутрішньому ринку промислової продукції.

Дослідження цінової ситуації на ринку показало, що в середньостроковій перспективі на рівень цін чинять вплив наступні фактори:

- зниження купівельної активності на світовому ринку продукції;
- очікування більш привабливої пропозиції продукції в країнах основних конкурентах (Аргентині та Росії);
- необхідність зниження рівня цін на продукцію на внутрішньому ринку (з метою оптимізації експортних цін, а також стабілізації ситуації навколо можливої заборони експорту продукції);
- необхідність зниження цін на сировину для зменшення вартості кінцевої продукції.

При цьому до факторів, які будуть надавати підтримку цінам, можна віднести:

- збереження тенденції збільшення споживання продукції на світовому ринку, що може привести до зниження перехідних залишків, навіть незважаючи на збільшення виробництва;
- стримування продажів власниками в умовах більш низької пропозиції не дозволить істотно знизити ціни на сировину, що також знайде відображення на ціновому рівні пропозиції продукції.

Нецінова конкуренція підприємств галузі більш яскраво набуває прояву через перехід окремими підприємствами від екстенсивного методу виробництва (збільшення валового виробництва) до інтенсивного (за рахунок введення передових технологій). Найбільш активно впроваджують нові технології українські холдинги, забезпечуючи, таким чином, стійкі, довгострокові конкурентні переваги.

Ми вважаємо, що наявність бар'єрів входу і виходу з галузі є однією з форм боротьби діючих в ній підприємств за конкурентні переваги.

До основних вхідних бар'єрів в галузі необхідно віднести:

- жорсткі вимоги до величини капіталу, необхідного для побудови заводу мінімального розміру, та необхідність пошуку споживачів;
- високий рівень капіталомісткості;
- існування ефективного масштабу виробництва;
- монополізація каналів розподілу великими інтегрованими компаніями;
- незабезпеченість поставок сировини через брак обігових коштів;
- нестача досвіду і новітніх технологій;
- прихильність споживачів до відомих торгових марок;
- агресивні дії провідних виробників щодо захисту своїх ринкових позицій, підкріплені достатніми фінансовими ресурсами;
- можливість діючих компаній використовувати політику зниження цін для збереження своєї частки на ринку;
- незначні темпи зростання попиту через невисоку платоспроможність населення (змушують діючі підприємства зміцнювати захист від потенційних конкурентів);
- необхідність списання великих інвестицій, що утруднює вихід підприємств з галузі і характеризує високі вихідні бар'єри.

Використання рейтингів конкурентоспроможності підприємств, в якості комплексного показника, застосовується залежно від глибини дослідження стану ринку, в напрямку розробки стандартів для галузі, прив'язаних до конкретного ринкового простору, які покликані всесторонньо відображати діяльність досліджуваних підприємств

Показник реальної ефективної конкурентоспроможності підприємства виступає індикатором інвестиційної привабливості підприємства та механізмом забезпечення стійкого стану на ринку, а бажаний рівень конкурентоспроможності виступає каталізатором у процесі створення та утримання конкурентних переваг підприємства в жорсткому конкурентному середовищі.

Невід'ємною складовою процесу управління розвитком конкурентоспроможності підприємства, нами пропонується вважати діагностику конкурентної позиції підприємства і структури ринку на якому воно представлено, створюють значний вплив на діяльність самого підприємства і його конкурентну стратегію.

Впорядкування результатів конкурентної діагностики та подальше формування напрямків розвитку конкурентоспроможності пропонується здійснювати на основі матриці прийняття рішень щодо розвитку конкурентоспроможності підприємства.

Побудова матриці та подальше визначення типу конкурентної структури ринку і шляхів розвитку конкурентоспроможності для певної структури можливе за наявності інформації про рівень конкурентоспроможності досліджуваного об'єкту та рівень інтенсивності конкурентної боротьби на даному ринку.

Висновки. Ускладнення умов конкуренції, в тому числі поширення недобросовісних методів конкурентної боротьби, її глобальний характер, членства України у СОТ, кризові явища в економічній та соціальній сфері, прояв тенденцій монополізації більшості сегментів національного ринку, спричинили вихід більшості існуючих концепцій конкурентоспроможності за межі традиційних підходів, що викликало об'єктивну необхідність розробки нових наукових рекомендацій щодо управління розвитком конкурентоспроможності господарюючих суб'єктів в нових реаліях. Високі вхідні бар'єри та невисокі вихідні свідчать про те, що галузь має стабільні прибутки і тому залишається привабливою для нових і діючих виробників.

Таким чином, конкурентна структура ринку виступає вирішальним аспектом функціонування підприємства в умовах конкурентного середовища.

Важливим аспектом пошуку нових напрямів розвитку конкурентоспроможності виступає дослідження конкуренції на ринку, збір і обробка отриманих даних, повнота і якість якої визначає ефективність зроблених етапів. Але на будь-якому етапі розробки напрямів конкурентного розвитку, необхідною є своєчасна адаптація до змін зовнішнього середовища та вчасного виявлення внутрішніх протиріч між розробленими заходами та можливостями підприємства.

Для досягнення нового рівня розвитку конкурентоспроможності підприємства запропоновано виходити з положень центричної концепції конкурентоспроможності, за якою процес управління повинен передбачати моніторинг взаємообумовлюючих факторів: конкурентних сил галузі, організацію і планування конкурентних переваг та розробку ефективних конкурентних стратегій.

Джерела та література:

1. Смит. А. Исследование о природе и причинах богатства народов. / А.Смит. – М. : Соцэкгиз, 1962. – 359с.
2. Портер М. Конкуренция / М. Портер – М. : Изд. Дом «Вильямс» 2003. – 537с.

Черногорова К.А.**УДК 338.1****ГНОСЕОЛОГИЧЕСКИЙ ПОДХОД К ИССЛЕДОВАНИЮ СУЩНОСТИ КРИЗИСНЫХ ПРОЦЕССОВ В ПРИРОДЕ И ОБЩЕСТВЕ**

Аннотация. В статье предпринята попытка познания сущности кризиса с точки зрения диалектического, общесистемного и синергетического подходов. Рассмотрена взаимосвязь категорий "сущность" и "явления" применительно к кризисным процессам в природе и обществе.

Ключевые слова: кризис, противоречия, сущность кризиса, кризисные явления.

Анотація. У статті зроблена спроба пізнання сутності кризи з точки зору діалектичного, загальносистемного та синергетичного підходів. Розглянуто взаємозв'язок категорій "сутність" і "явища" стосовно до кризових процесів у природі та суспільстві.

Ключові слова: криза, протиріччя, сутність кризи, кризові явища

Summary. The article makes an attempt to know the essence of the crisis in terms of the dialectic, systemic and synergistic approaches. The interrelation of categories of "essence" and "appearance" for the crisis processes in nature and society.

Keywords: crisis, the contradictions, the nature of the crisis, the phenomenon of the crisis.

Актуальность. Предупреждение кризисных явлений сложная слабо структурированная проблема, требующая для своего решения применения системного подхода. Кризисы наблюдаются в живой и неживой природе, во всех сферах человеческой деятельности: политике, искусстве, науке, в межличностных, производственных и межгосударственных отношениях. Принимая различные формы, кризисы являются спутниками природных и общественных процессов, решающим образом определяют характер их развития и влияют на конечный результат. Исключительное многообразие кризисов привело к тому, что они не воспринимаются учеными как проявление одной сущности. В результате кризисы изучаются по объектам исследования, то есть рассматривается только в рамках той системы, в которой они проявляются. В научной литературе можно встретить много работ, посвященных анализу политических, экономических, психологический и социальных кризисов, в которых они изучаются обособлено без взаимной увязки и обобщения выявленных закономерностей. Вместе с тем такие интегрированные знания были бы полезны для осознанного управления кризисами в конкретных проблемных областях и в поиске новых способов их предупреждения и профилактики.

Анализ публикаций. Сущность кризисных процессов в природе и обществе как гносеологическая проблема является малоизученным явлением, несмотря на большое количество авторских концепций, описывающих кризисы, характер их протекания и управления ими в различных проблемных областях. Изучением кризисных процессов занимались многие ученые, начиная с античности. Исследование кризисных явлений можно найти в работах Аристотеля, Ф. Гегеля, Платона, С.Л. Франка, Ф. Энгельса, В.Г. Афанасьева, К. Маркса, Т. Гоббса, И.А. Ильина, М.А. Селезнева, Н.Г. Левинтова, А. Вебера, Ю.В. Яковца, Т.Р. Мальтуса, А.А. Богданова и др.

Тем не менее, несмотря на обилие работ, посвященных исследованию кризисных процессов в природе и обществе, проблема изучена недостаточно. Совокупность имеющихся знаний не представляет собой целостного учения, поэтому существует необходимость междисциплинарного исследования кризисных процессов, протекающих в системах различной природы

Цель данной статьи – гносеологический анализ сущности кризисных процессов в природе и обществе.

Изложение основного материала. В начале третьего тысячелетия мы вступили в эру глобальной нестабильности и непрерывных изменений, которые сопровождаются кризисными процессами. Взаимодействие человека с природой и обществом порождает кризисы, одни из которых служат дальнейшему процветанию, а другие тормозят его или угрожают жизни всего человечества. Вместе с тем без кризисов нет развития, прогресса, движения вперед, поэтому проблема заключается не в поиске способов бескризисного существования, а во всестороннем исследовании законов развития бытия, в создании простой и эффективной теории управления развитием, основанной на глубоком понимании сущности кризисных процессов, сопровождающих нашу жизнь. Любые попытки в этом направлении будут бесполезными, если не выработать конструктивную точку зрения на кризисы и не понять, что это не только негативные явления, а системный феномен, имеющий бесконечное многообразие форм своего проявления.

Слово «кризис» греческого (древнегреческого) происхождения и первоначально имело много значений: «спор», «исход», «суд», «судебное решение», «приговор», «переломный момент». Именно последнее значение закрепилось у греков, его стали применять в медицине (Гиппократ), в военных действиях (Фукидид), в развитии общества и государства (Аристотель) [9]. Словари русского языка середины XIX века, впервые фиксируя это слово, истолковывали его как медицинский термин: «перелом болезни» или «перелом, переворот, после которого страждущий начинает переходить от болезни к выздоровлению или к смерти». Отсюда это слово было перенесено на любые критические обстоятельства и стало означать